

Planprogram

Regional plan for kompetanse,
omstilling og verdiskaping i Oslo
og Akershus

Tittel:

Planprogram for regional plan for kompetanse, omstilling og verdiskaping i Oslo og Akershus

Type dokument:

Planprogram

Eier/virksomhet:

Akershus fylkeskommune og Oslo kommune

Vedtatt av:

Bystyret i Oslo kommune og fylkestinget i Akershus fylkeskommune

Vedtatt dato:

27.august 2025 og 12.juni 2025

Foto:

Jacoblund/Getty Images

Ansvarlige:

Planavdelingen Akershus fylkeskommune og
Byrådsavdeling for kultur og næring Oslo
kommune

Saksnummer:

2024/38760 og 25/253

Innhold

1.	Om planprogrammet	4
1.1	Hvorfor trenger vi en ny regional plan?	5
1.2	Hovedstaden som næringsregion	5
1.3	Hva vi tar med oss fra gjeldende regionale plan	6
1.4	Bærekraftig utvikling som premiss, og sentrale avgrensninger	6
1.5	Arbeidsdeling med andre regionale plan- og strategiarbeid.....	7
2.	Temaer i planarbeidet	8
2.1	Innovasjon og konkurransekraft	8
2.1.1	Utredningsbehov innen tema	11
2.2	Grønn og digital omstilling.....	11
2.2.1	Utredningsbehov innen tema	12
2.3	Kompetansebehov og arbeidsmarkeder i endring.....	12
3.	Hvordan skal vi utarbeide ny regional plan?	14
3.1	Opplegg for medvirkning	14
3.1.1	Næringslivets representasjon i det regionale planarbeidet.....	14
3.1.2	Kommuner og statlige virksomheters rolle	14
3.1.3	Andre grupper som skal involveres.....	14
3.2	Fremdrift og organisering	15

1. Om planprogrammet

Fylkestinget i Akershus og bystyret i Oslo ønsker å samarbeide om en ny felles regional plan for kompetanse, omstilling og verdiskaping i hovedstadsregionen for å følge opp de langsiktige utviklingsmålene for Oslo og Akershus. Første milepæl i planarbeidet er et felles planprogram som skal beskrive rammene og prosessen for planarbeidet, samt hvilke hovedutfordringer og temaer som skal håndteres gjennom dette.

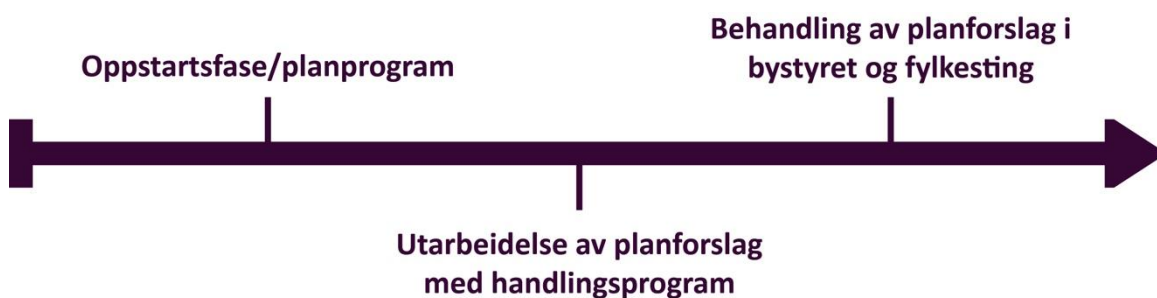
Samarbeidet om ny regional plan er motivert og forankret gjennom lokale og regionale utviklingsmål fastsatt i planstrategiene til Oslo kommune 2024-2027, og Akershus fylkeskommune 2024-2028.

Som samfunnsaktører i Oslo og Akershus, har vi alle tilgang til forskjellige verktøy og virkemidler for å legge til rette for en ønsket endring. Hensikten med regional plan er å samordne disse til felles innsats for å realisere målene som settes gjennom planarbeidet.

Regional plan er et verktøy for å finne felles løsninger på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Ifølge plan- og bygningsloven (§ 8-2), skal den legges til grunn for regional, kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen.

Planen utarbeides i samarbeid med berørte kommuner, næringsliv, offentlige institusjoner og organisasjoner. Målet er at alle aktører skal ha eierskap til arbeidet, og at den ferdige regionale planen brukes som grunnlag for strategisk samarbeid og virksomhet i regionen. Planprogrammet skal beskrive prosessen for utarbeidelse, inkludert temaer, organisering, samarbeidspartnere, fremdrift og rammer.

Figuren under viser hovedfasene i en planprosess, og hvor i denne vi befinner oss med planprogrammet som første steg.

Figur 1: Hvor er vi i planprosessen?

1.1 Hvorfor trenger vi en ny regional plan?

Samfunnet vårt står overfor en rekke utfordringer som det er viktig å løse i fellesskap de kommende årene. Det blir kamp om arbeidskraften, stort behov for omstilling, og fortsatt behov for å utjevne forskjellene og sikre stabil tilgang på velferdstjenester i alle kommuner. Samfunnets evne til å verne seg mot og forebygge hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner og setter liv og helse i fare krever innsats og samordning på tvers av aktører, sektorer og forvaltningsnivå.

Det globale utfordringsbildet og overgangen til et lavutslippssamfunn, samt teknologiske endringer, gir store omstillingsutfordringer i næringslivet. Dette er spesielt knyttet til tilgang på nødvendige ferdigheter og kompetanse som blant annet kreves for digital og grønn omstilling. Omstillingene vil ha stor betydning for ulike typer arbeidstakere, organisasjoner og bedrifter, både privat og offentlig sektor.

For å lykkes med å møte disse utfordringene er Oslo og Akershus avhengige av et bærekraftig, konkurransedyktig og omstillingsdyktig næringsliv som bidrar til verdiskaping, jobbskaping og velferd i alle deler av hovedstadsregionen. Hovedstadsregionen må som en del av dette tiltrekke seg relevant kompetanse, selskapsetableringer og investeringer.

1.2 Hovedstaden som næringsregion

Akershus har hatt en sterk befolkningsvekst de siste 10 årene, hvor den sterkeste drivkraften har vært innenlands tilflytting, særlig fra Oslo. Sammenlignet med landet ellers har Akershus en relativt ung befolkning, med en stor andel barn og unge i skolealder. Fylket har en godt utdannet befolkning som på de fleste levekårsvariabler skårer bedre eller det samme som landsgjennomsnittet. Oslos innbyggertall er også forventet å vokse i årene fremover, noe som legger press på kommunens boligmarked, infrastruktur og areal.

I både Oslo og Akershus er boligmarkedet i noen områder med på å forsterke forskjeller i helse og levekår. I den kommunale planstrategien for Oslo 2024-2027 beskrives en bærekraftig by som en av flere samfunnsflokke som kommunen må løse. Bolig- og arbeidsmarkedene i Oslo og Akershus er tett sammenvevde, og må sees i sammenheng.

I et regionalt utviklingsperspektiv er Oslo og Akershus i en særstilling ved inngangen til 2025. Det er stadig økende søkertall til videregående opplæring, og mer enn 95 000 registrerte studenter ved de høyere utdanningsinstitusjonene i Oslo og Akershus.

Næringsstrukturen i Oslo og Akershus varierer betraktelig mellom de forskjellige regionene. Det ligger 840 000 arbeidsplasser i hovedstadsregionen, noe som utgjør 1/3 av alle arbeidsplasser i Norge. Næringslivet er bredt og diversifisert, og det er stor bredde i arbeidsmarkedet innen yrker på alle utdanningsnivå (fra ufaglærte til forskerutdannede). Det gir en robust hovedstadsregion med høy omstillingsevne, som bør være godt rustet for en mer bærekraftig utvikling.

1.3 Hva vi tar med oss fra gjeldende regionale plan

Planarbeidet skal bygge videre på gjeldende «Regional plan for innovasjon og nyskaping for Oslo og Akershus frem mot 2025» og det etablerte nærings- og innovasjonssamarbeidet i regionen, med et oppdatert kunnskapsgrunnlag.

Den regionale planen for innovasjon og nyskaping i Oslo og Akershus ble vedtatt i 2015, og har siden vært grunnlag for strategisk samarbeid om innovasjon og næringsutvikling i hovedstadregionen. Planen er virksom til en ny regional plan som kan avløse den foreliggende.

Den gjeldende regionale planen har vært rettet mot å løse sentrale næringspolitiske utfordringer i regionen gjennom felles innsats innenfor fem prioriterte innsatsområder:

- Klynge- og nettverksutvikling,
- Entreprenørskap og vekstbedrifter,
- Leverandørutvikling og tjenesteinnovasjon,
- Tidigfase finansiering,
- Kommersialisering av forskning.

Oslo kommune og Akershus fylkeskommune har understøttet det regionale planarbeidet gjennom felles virkemiddelinnsett og partnerskap. Evalueringen av tilskuddsordningen «Regionalt innovasjonsprogram for Oslo og Akershus» for perioden 2014-2019 (NIBR 2020) viste at prosjektene som fikk støtte hadde bidratt til resultater og effekter særlig på innsatsområdene «Klynge og nettverksutvikling» og «Entreprenørskap og vekstbedrifter», og at den felles virkemiddelinnsetten hadde bidratt til å utløse og forsterke utviklingsprosesser med relevans for oppnåelse av målene for den regionale planen. Samtidig så man i 2020 behov for fortsatt innsats på alle innsatsområdene i den regionale planen.

Når vi nå skal lage ny regional plan for Oslo og Akershus er det naturlig å bygge videre på erfaringsgrunnlaget og innsatsen som er lagt ned gjennom arbeidet med gjeldende regional plan.

1.4 Bærekraftig utvikling som premiss, og sentrale avgrensninger

For at arbeidet med regional plan for kompetanse, omstilling og verdiskaping i Oslo og Akershus skal ha et tydelig virkeområde og sammenheng settes det noen avgrensninger og premisser for det kommende planarbeidet.

Bærekraftig utvikling som premiss for planarbeidet. Næringsutvikling og økonomisk verdiskaping er viktige drivkrefter for god, trygg og bærekraftig samfunnsutvikling. FNs bærekraftsmål danner grunnlaget for bærekraftig samfunnsutvikling og blir reflektert i tre dimensjoner: Klima og miljø, økonomi og sosiale forhold. Det betyr at om verdiskapingen skal være bærekraftig må den foregå på måter som også tar inn over seg de faktiske sosiale og miljømessige kostnadene ved denne, både i vareproduksjon og ulike former for tjenesteyting.

Den økonomiske veksten og utviklingen må skje innenfor planetens tålegrenser, og nye produksjonsformer og prosessforbedringer må ha som forutsetning at de fører til mer effektiv ressursbruk og mindre belastning på klima, miljø og natur. Den skal også bidra til å sikre sosial

bærekraft, inkludering og mindre utenforskap. Sosial bærekraft handler også om retten til å påvirke samfunnsutviklingen og at planverket har legitimitet hos de som påvirkes. Berørte aktører skal tas med på råd og bli involvert i planutformingen. Mangfold og likestilling utløser innovasjon i næringslivet, noe som fremheves i det regionale planarbeidet.

Kompetansebehovet. Planarbeidet vil ha fokus på næringslivets kompetansebehov, hvor kompetanse forstås som et vesentlig premiss og innsatsfaktor for å få til bærekraftig verdiskaping og omstillingen i næringslivet.

Jobbskaping. I dette regionale planarbeidet er fokuset på å skape nye arbeidsplasser, sett i sammenheng med verdiskaping i næringslivet. Ved å skape nye arbeidsplasser (jobbskaping) oppnår man å få flere i arbeid, som er viktig for å sikre sosial bærekraft, inkludering og mindre utenforskap. Sysselsetting er en effekt av dette.

Næringsutvikling uavhengig av bransjetilhørighet. Planarbeidet legger til grunn at man vil jobbe fram relevante strategier for omstilling og verdiskaping uavhengig av bransjer og næringer i privat sektor.

1.5 Arbeidsdeling med andre regionale plan- og strategiarbeid

Regional plan for kompetanse, omstilling og verdiskaping vil ha tydelige grensesnitt til regional plan for areal og mobilitet som utarbeides parallelt, og regional plan for økt livskvalitet og deltakelse i Akershus, samt relevante overordnede planarbeider for Oslo.

Regional plan for areal og mobilitet for Oslo og Akershus vil inneholde temaer knyttet til næringslokalisering, transportplanlegging og arealplanlegging. Planprosessene vil koordineres.

Regional plan for areal og mobilitet skal legge grunnlaget for en bærekraftig utvikling i Oslo og Akershus. I høringsforslaget til planprogram til regional plan for Areal og mobilitet står det at planarbeidet skal bidra til gode rammebetingelser for et bærekraftig og konkurransedyktig næringsliv. Dette inkluderer effektiv utnyttelse av infrastruktur og transportressurser, og strategisk lokalisering av arbeidsplasser. Det vurderes videre om det også skal utredes prinsipper for lokalisering av energikrevende virksomheter og ny fornybar energiproduksjon, samt lokalisering og utnyttelse av energiinfrastruktur.

Akershus fylkeskommunes forslag til Regional plan for økt livskvalitet og deltakelse for Akershus inneholder mål, strategier og tiltak som er særlig relevant for inkludering i arbeidslivet. Både Oslo kommune og fylkeskommunen har planer for og arbeider med ulike temastrategier for mangfold, ungdomshelse, sosial bærekraft og sysselsetting.

Når det gjelder dimensjonering av skoletilbud og tilbudsstruktur i videregående opplæring, er dette en del av den ordinære virksomheten til fylkeskommunen og kommunen, men håndteres i hovedsak utenfor dette regionale planarbeidet.

2. Temaer i planarbeidet

Til sammen foreslås det tre overordnede temaer som det skal videreutvikles strategier og handlingsprogram for i det kommende planarbeidet. I beskrivelsene av hvert av temaene synliggjør vi relevante muligheter og utfordringer knyttet til disse, samt behov for enkelte utredninger eller kompletterende kunnskapsgrunnlag. Nytt kunnskapsgrunnlag vil bli vurdert enten som del av planarbeidet eller som egne tiltak i handlingsprogrammet til den regionale planen.

- Innovasjon og konkurransekraft
- Grønn og digital omstilling
- Kompetansebehov og arbeidsmarkeder i endring

2.1 Innovasjon og konkurransekraft

Oslo og Akershus er et nasjonalt kraftsenter for kunnskapsintensive næringer, og har det høyeste utdanningsnivået i befolkningen. Dette er et fortrinn som må satses videre på for å bygge ny og høyproduktiv næringsvirksomhet som kan vokse og konkurrere nasjonalt og internasjonalt.

Innovasjon og nyskaping er nødvendig for å legge til rette for endring og omstilling. Tilførsel av ny kapital, arbeidskraft og teknologi, og hvordan disse ressursene organiseres og re-organiseres, er utgangspunktet for regional og lokal verdiskaping. Uforutsigbare og raske endringer bidrar til endrede rammebetingelser, konkurransevilkår og markeder. Noe som gjør at næringslivet også må være motstandsdyktig og øke sin evne til raskere omstilling og øke fleksibiliteten hvor og hvordan ressurser må utnyttes mer effektivt og nye måter å organisere arbeidsprosesser på må utforskes.

Europa har lavere vekst i sin produktivitet enn andre deler av verden; og Norge ligger under gjennomsnittet i Europa. For hovedstadsregionens del vil økt produktivitet (verdiskaping per ansatt) i det regionale næringslivet, og særlig det å skape jobber innenfor høyproduktive næringer og selskaper være et viktig fokusområde. Faktorer som innovasjon, internasjonal konkurranse/eksport og digital transformasjon (bruk av kunstig intelligens, automatisering etc.) er blant driverne for økt produktivitet.

Den norske hovedstadsregionens største fortrinn er kompetanseressursene, mangfoldet og diversiteten. Samlet har regionen særegne kompetansemiljøer -noen også verdensledende - innenfor områder som helse- og livsvitenskap, miljø- og biovitenskap, energi- og miljøteknologi, IKT, maritimt, samt materialteknologi. I deler av disse miljøene er det utviklet samarbeid og nettverk som bidrar til kompetanseutvikling, innovasjon og nyetableringer på bred front i næringslivet.

Innovative regioner varierer mye med hensyn til størrelse/sentralitet, beliggenhet, næringsspesialisering og tilgangen på formelle innovasjonsressurser. De har imidlertid flere viktige fellestrekk, som går utover at de alle har høye innovasjonsrater blant etablerte bedrifter. De har en høy andel kunnskapsintensive næringer (FoU-orientert industri, kunnskapsintensiv forretningsmessig tjenesteyting), og tilstedeværelse av enkelte FoU-intensive bedrifter og/eller kunnskapsinstitusjoner (forskningsinstitutter, universiteter og høyskoler). Både Oslo og Akershus

har en høyere FoU-intensitet (FoU-utgifter per sysselsatt) i næringslivet enn det man skulle forvente ut fra næringsstrukturen i fylkene alene. Dette tyder på at norske virksomheter konsentrerer de FoU-intensive delene av næringsvirksomheten sin til bestemte deler av landet – Trøndelag og fylkene rundt Oslofjorden.

Oslo og Akershus har en variert næringsstruktur som bidrar til god økonomisk robusthet og gir muligheter for innovasjon og vekst. En slik diversifisering av næringslivet er viktig også for å unngå en sårbar og ensidig næringsutvikling særlig med tanke på geopolitiske utfordringer. Det er videre viktig at vi får til relatert variasjon hvor ulike aktiviteter og selskaper har mulig tilknytning til hverandre. Dette med tanke på at innovasjon er en interaktiv prosess og ofte oppstår ved å kombinere kjente elementer på nye måter. Når det er en viss grad av slektskap mellom ulike aktiviteter og selskaper, øker sannsynligheten for å finne vellykkede kombinasjoner og løsninger. Dette gjør næringslivet mer robust og enklere å differensiere videre. Oslo og Akershus utgjør en innovativ region. I de fleste land i Nordvest-Europa er hovedstadsregionen landets mest innovative region.

Næringslivets konkurransedyktighet internasjonalt er en viktig indikator på innovasjons- og omstillingsevnen det har. Selv om Norges eksportintensive næringsliv i stor grad er konsentrert til de kunnskapsintensive næringslivet i hovedstadsregionen, er det behov for å jobbe med å øke eksporten både i vareproduserende- og tjenesteytende næringer. Både for økt verdiskaping, og ikke minst for at Norge skal bli mindre avhengig av petroleumsbasert virksomhet.

En undersøkelse av de norske eksportnæringenes ringvirkninger (indirekte sysselsettingseffekter) 2022-2023 viser at de er særlig store i Oslo og Akershus. Akershus og Oslo var de to fylkene i Norge hvor eksporten økte mest i 2023, med henholdsvis 18 og 12 prosent vekst. Dette henger sammen med sterk vekst i tjenesteksporten i de to fylkene, særlig innen IKT, helseindustri og kunnskapsbasert forretningsmessig tjenesteyting (KIFT). I Oslo og Akershus var anslagsvis mer enn 80 000 arbeidsplasser understøttet av eksport til EU/EØS-området alene i 2023.

Eksportfremme er også avhengig av regionens internasjonale omdømme og attraktivitet for å lykkes. I og med at kunnskap er den viktigste ressursen for å skape nye bedrifter og arbeidsplasser med høy verdiskaping og innovasjonsevne er næringslivet i Oslo og Akershus helt avhengig av å tiltrekke talent, investeringer og kapital i tøff internasjonal konkurranse.

Økt samfunnssikkerhet og beredskap er en viktig del av endringen. Næringslivets evne til å motstå og hente seg inn etter økonomiske sjokk har blitt stadig viktigere på grunn av økende geopolitiske spenninger og usikkerhet i verdensmarkedene. Nye innkjøps-strategier, geografisk diversifisering av verdikjedene og økt lagerbeholdning av innsatsvarer kan redusere næringslivets sårbarhet. En regional plan for kompetanse, omstilling og verdiskaping bør inkludere strategier som styrker næringslivets motstandskraft. Det digitale trusselbildet har også blitt skjerpet, og nye digitale løsninger skaper nye sårbarheter. Dette krever økt fokus på personvern og informasjonssikkerhet for å opprettholde tilliten.

Ifølge EUs regionale innovasjonsmåling har Norge gjennom lang tid vært dyktig til å legge til rette for innovasjon og nyskaping, og etablere strukturer for samarbeid om innovasjon. Oslo og

Akershus er imidlertid dårlig til å høste fruktene av nyskappingsarbeidet (markedsføring og kommersialisering), samt å beskytte intellektuell kapital gjennom varemerkebeskyttelse og patentering, sammenlignet med andre europeiske storbyregioner. Det forteller oss at det fortsatt er et uforløst potensial og behov for strategisk og systematisk samarbeid for at regionen skal fortsette å være en innovasjonsledende region (jfr. EUs Regional Innovation Scoreboard 2023).

Oslo og Akershus har de senere årene sett en kraftig oppblomstring av gründermiljøer, og regnes fremdeles som et fremvoksende miljø for vekstselskaper, men ligger fortsatt på et betydelig lavere nivå enn Stockholm, København og Helsinki når vi ser på antall selskaper og samlet tilførsel av risikokapital til. Kapitaltilgangen er svak både for tidligfasekapital og vekstkapital. Oslo og Akershus scorer høyt på antall arbeidsplasser som skapes i nyetablerte bedrifter, sammenliknet med andre OECD land. Selv om etableringsraten i Oslo og Akershus er høy, er utfordringen å få bedriftene til å vokse og å gå internasjonalt.

Ofte er mangel på gode forretningsmodeller for å skalere opp tilhørende kommersielle aktiviteter og internasjonalisering utfordringen. Utenlandske oppkjøp kan føre til kompetanselekkasje i vekstbedrifter som overtas av nye eiere. Arbeidsplassene som skapes ved nyetableringer, er også ofte mer usikre/kortsiktige enn hos etablerte bedrifter.

Norge og norske vekstbedrifter har et stort behov for mer offentlig og privat risikokapital. Særlig gjelder dette bedrifter med lange utviklingsløp fram til kommersialisering. Dette er bedrifter som vil kunne bli høyproduktive og bidra betydelig til norsk verdiskaping dersom de lykkes med kapitaliseringen gjennom de lange utviklingsløpene.

Å arbeide for en digital transformasjon vil kunne gi bedrifter konkurransefortrinn ved å utnytte teknologi og data for bedre kundeinnsikt og effektivisering av arbeidsprosesser. I en stadig mer digitalisert verden er evnen til å tilpasse seg raskt til endringer i markedet avgjørende. Digital transformasjon vil føre til behov for å omorganisere måten arbeidsoppgaver blir utført på i virksomhetene. Dette stiller nye krav til ledelseskompetanse og endringsledelse. Den digitale omstillingen vil kreve en kontinuerlig oppgradering og omstilling av arbeidstakernes kompetanse, samtidig som det er behov for tilførsel av ny kompetanse. Digitale ferdigheter vil være nødvendig for å utføre stadig flere ulike arbeidsoppgaver. Virksomheter i den norske hovedstadsregionen gjør det godt (og er på noen områder ledende) innen en rekke områder hvor digital teknologi kobles med andre teknologiområder (3D, sensorteknologi, bildeanalyse etc.). På flere av disse områdene er det etablert velfungerende klynger og nettverk.

For å øke innovasjon og verdiskaping er det avgjørende med samarbeid mellom kunnskapsaktører, gründerne, klynger, inkubatorer, investorer og det offentlige. Å arbeide i skjæringsfeltet mellom samfunnsplanlegging og arealplanlegging er også viktig for å skape et bærekraftig og konkurransedyktig næringsliv, ved å utnytte et områdes potensial og forutsetninger for næringsutvikling. Oslo kommunes campus-strategier og satsing på utvikling av innovasjonsdistrikter som test-, demonstrasjons- og utviklingsområder for nye produkter, tjenester og løsninger, er et eksempel på pågående initiativer som skal videreutvikles og vurderes som et mulig næringspolitisk virkemiddel i flere kommuner i hovedstadsregionen.

2.1.1 Utredningsbehov innen tema

Oslo kommune og Akershus fylkeskommune har bestilt en rapport som ser på forutsetningene for gründere, oppstart- og vekstbedrifter i hovedstadsregionen. I tillegg kan det være behov for å analysere datamaterialet fra den norske delen av innovasjonsundersøkelsen EU-kommisjonens Regional Innovation Scoreboard, som gjennomføres hvert annet år, for å oppdatere det regionale bildet for Oslo og Akershus med dette datagrunnlaget.

2.2 Grønn og digital omstilling

Det grønne skiftet brukes gjerne om overgangen til et mer bærekraftig samfunn. Dette innebærer et samfunn hvor energikilder, produkter og tjenester har lave utslipp og få negative miljøkonsekvenser. Omstilling til et lavutslippssamfunn vil være omfattende og kan endre både næringsstrukturen og innholdet i eksisterende jobber. Overgangen til en grønn økonomi kan skape nye jobber og næringer. Innovasjon innenfor fornybar energi, energieffektivisering og sirkulær økonomi kan bidra til økonomisk vekst og gi konkurransefortrinn. Det grønne skiftet omfatter/treffer alle næringer: lokal, regional og basis. Nyskaping og vekstbedrifter omfatter også lokal, regional vare- og tjenesteproduksjon.

Det stilles nye krav og forventninger til næringslivet knyttet til miljø og klima. I EU brukes begrepet «tvillingsomstilling» om samtidig digital og grønn omstilling, som vil være gjennomgripende for all næringsutvikling. Bærekraftige digitale teknologier kan bidra til det grønne skiftet og et mer klima- og miljøvennlig samfunn.

Digital teknologi og digitale løsninger er helt nødvendige for å nå fremtidens klimamål. Den grønne og den digitale omstillingen står høyt på den politiske dagsordenen både i Norge og internasjonalt, siden denne transformasjonen er et premiss for en miljømessig, sosial og økonomisk bærekraftig utvikling.

EUs arbeid for å øke konkurransekraft og akselerere klimaomstillingen gjennom omfattende reguleringer vil ha sterk påvirkning på norsk næringsliv i planperioden. EUs grønne giv gir både store forretningsmuligheter og samtidig økende overgangsrisiko for bedrifter som ikke evner å omstille seg. Slik er grønt skifte et mål i seg selv, men manglende omstilling vil også kunne bli et hinder for næringsutvikling i et Europa med akselerert klimainnsats.

Effektiv utnyttelse av ressurser ved ombruk, gjenbruk og resirkulering vil redusere avfallsmengder og hindre klimagassutslipp og tap av natur. Gjenbruk/ reparasjonstjenester vil også bety potensiell ny lokal næring. Effektiv ressursutnyttelse krever også at vi utvikler sirkulære verdikjeder og samarbeider på tvers av sektorer og aktører.

Oslo og Akershus har et vedvarende kraftunderskudd. Manglende kapasitet i strømmettet hindrer næringsutvikling og bremser omstillingen til lavutslippssamfunnet. Det er nødvendig med strategier som kan bidra til både å øke tilgangen på fornybar energi, og dempe behovet for mer kraftproduksjon i det regionale energisystemet, for eksempel gjennom energieffektivisering- og optimalisering. I denne regionale planen vil det i hovedsak være fokus på jobbskaping, omstilling og næringsutvikling knyttet til energiproduksjon - og optimalisering.

Relevant kompetanse og tilgang på kvalifisert arbeidskraft er helt avgjørende for å lykkes med grønn og digitale omstilling. I Oslo og Akershus var det anslagsvis 13 950 sysselsatt i grønn produksjon og tjenesteyting i 2019. Dette utgjorde da 2,8 prosent av alle sysselsatte i de to fylkene. På nasjonalt nivå har Statistisk sentralbyrå anslått at 2,27 prosent av de sysselsatte i Norge jobbet i grønn produksjon og tjenesteyting i 2020. I den norske hovedstadsregionen er det de mange grønne jobbene innen offentlig forvaltning (FoU) og faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting som trekker andelen grønn sysselsetting i Oslo og Akershus opp over lands-gjennomsnittet.

Liten tilgang på risikokapital i tidlige faser av bedriftsetablering og/eller utvikling av nye produkter og tjenester er ofte et hinder for å utvikle og ta i bruk nye og innovative løsninger. Ikke minst er dette en viktig utfordring for grønn omstilling og vekst, og omlegging til en sirkulær økonomi. Dette er områder der så vel teknologiske utfordringer som markeds- og inntjeningsmuligheter ofte er uavklart, noe som øker den økonomiske risikoen.

Regelverk og reguleringer er også en utfordring på grunn av kompleksitet, utdaterte regler, motstridende interesser, som bidrar til manglende investeringsvilje. For å fremme grønn vekst, må regelverk oppdateres og tilpasses dagens bærekraftige behov.

2.2.1 Utredningsbehov innen tema

Det kan være nødvendig å få utredet i hvilket omfang det grønne skiftet skaper grunnlag for etablering av ny virksomhet knyttet til nye former for tjenesteyting lokalt og regionalt i Oslo og Akershus. På samme måte kan det være nødvendig å få utredet om og hvordan miljøteknologi skaper grunnlag for nye vekstbedrifter i hovedstadsregionen.

2.3 Kompetansebehov og arbeidsmarkeder i endring

Samfunns- og teknologiendringene understøttes av hvordan vi utnytter hovedstadsregionens viktigste ressurs, nemlig innbyggerne som bor og arbeider her. Det er derfor avgjørende at flest mulig forberedes til arbeidslivet gjennom utdanning, opplæring, etter- og videreutdanning. Dette krever at nye individuelle egenskaper og sosiale ferdigheter tas i bruk, samt utvikling og oppdatering av kompetanse til å anvende ny teknologi og løse arbeidsoppgaver på innovative måter.

Næringslivet har allerede store utfordringer med å skaffe arbeidskraft til mange av de jobbene som skapes. I kampen om arbeidskraften vil offentlig sektors behov i helse og omsorg kunne utfordre tilgangen på arbeidskraft i privat sektor. Tilgang på kvalifisert arbeidskraft vil ha stor betydning for næringslivets evne til omstilling og verdiskaping. Næringslivet kan oppleve lavere produktivitet og effektivitet når de mangler kvalifiserte fagarbeidere. Kvaliteten på produkter og tjenester kan også bli dårligere, noe som igjen kan føre til økonomiske tap for bedrifter og samfunnet som helhet, samtidig som det kan hindre vekst og utvikling.

I alle deler av arbeidslivet forventes det at en grønn og digital omstilling vil føre til endringer i eksisterende aktiviteter, samtidig med økt behov for endringer i arbeidskraftens kompetansegrunnlag. Bærekraft må også løftes frem i mindre åpenbare deler av arbeidslivet som helse og omsorg, undervisning og i andre former for personrettet tjenesteproduksjon.

Utdanningssystemet strever med å holde tritt med endringstakten i den digitale teknologiutviklingen, og med hvilke nye digitale ferdigheter som kreves i arbeidsmarkedet. Virksomhetene må derfor jobbe tett med tilbydere av etter- og videreutdanningstjenester samt med regionale myndigheter. Det er videre tegn som tyder på at virksomheter som investerer i ny teknologi blir mer tilbakeholdne i å investere i etter- og videreutdannings for sine ansatte. Dette kan bli en utfordring for den livslange læringen i et stadig mer teknologitungt arbeidsliv.

Samtidig er det vanskelig å skille mellom generelle kompetansebehov i næringslivet, og behov for spesifikk kompetanse knyttet til digital og grønn omstilling. Gjennomgående kan det forventes et stort behov for, og knapphet på, kompetanse innenfor digitalisering, IKT og elektrofag, på tvers av utdanningsnivåer. Det vil også være et særlig behov for økt kompetanse om bærekraft, klima og miljø, og sirkulær økonomi, innenfor stadig flere yrker og i stadig flere virksomheter. For å møte dette vil det blant annet være viktig med samsvar mellom tilbud og etterspørsel av kompetanse på lang sikt.

I lys av den forventede demografiske utviklingen i Norge fram mot 2050 er det vanskelig å se for seg at det udekkede kompetansebehovet knyttet til grønn og digital omstilling kan møtes uten at det tilføres kompetanse fra utlandet. Dette gjelder både den generelle kompetansen som det vil være behov for på tvers av arbeidslivet, og den mer næringsspesifikke og spissede kompetansen som i liten grad finnes i Norge i dag. Mange virksomheter i Norge er avhengig av å tiltrekke seg relevant kompetanse internasjonalt, samtidig som den sterke konsentrasjonen av høyere utdanningsinstitusjoner i hovedstadsregionen sikrer næringslivet og offentlig sektor god tilgang på nyutdannede med relevant kompetanse.

Teknologisk endring påvirker arbeidslivet ulikt. Omstilling gjennom etter- og videreutdanning og fornyet karriereveiledning rettet mot arbeidstakere i ulike yrker blir et viktig virkemiddel for omstilling. Her kan videregående opplæring og høyere yrkesfaglig utdanning spille en viktig rolle. I Oslo og Akershus er det særlig fagskolenes rolle knyttet til ulike former for tjenesteyting som vil være relevant, mens videregående opplæring er viktig for å sikre lokal og regional kompetanse innen kritiske håndverksyrker og yrkesfag. Utdanningstilbudet skal i større grad dimensjoneres etter arbeidslivets behov.

I Oslo og Akershus er det i hovedsak et godt samsvar mellom mulighetene for høyere utdanning og behovet for arbeidskraft i bo- og arbeidsmarkedsregionene som utgjør henholdsvis Oslo/Bærum, og Gardermoen. Mens det er betydelige utfordringer i samsvaret mellom fagopplæringen og tilgangen på fagutdannede i de lokale og regionale næringene.

Mens de profesjonsrettede utdanningene har høy status, strever yrkesfagopplæringen med lavere rekruttering og status. Det er en svakt stigende søking til de yrkesrettede utdanningsprogrammene i videregående opplæring i Akershus. Oslo har lav andel elever som søker yrkesfaglige utdanningsprogram sammenlignet med andre fylker, men søkertallene har vist en økning siden 2020, med en liten nedgang i 2023. Fra 2023 til 2024 økte andelen elever som søkte yrkesfaglige utdanningsprogram med nesten to prosentpoeng.

3. Hvordan skal vi utarbeide ny regional plan?

3.1 Opplegg for medvirkning

I planarbeidet skal ulike aktører fra alle deler av Oslo- og Akershussamfunnet være med på å diskutere utfordringer innenfor de utvalgte temaene, og komme frem til mest mulig omforente mål, strategier og handlinger.

Målet er at aktørene skal få et eierskap til arbeidet, slik at den endelige regionale planen med sitt handlingsprogram kan legges til grunn for strategiske samarbeid og regionalt utviklingsarbeid i Oslo og Akershus. Aktiv involvering er en forutsetning ikke bare for å få best mulig kunnskap om hvilke utfordringer de ulike aktørene oppfatter som vesentlige i planarbeidet, men også for å forankre resultatene av planarbeidet hos deltagerne.

Medvirkningsarbeidet vil bli organisert på forskjellige måter i de ulike fasene av planleggingen - fra utredning, planlegging og til det endelige planutkastet med handlingsprogram foreligger. Det vil være aktuelt med både temabaserte arbeidsgrupper, referansegrupper, høringer, samlinger og nettverksmøter i regionen. Det vil jobbes videre med detaljplanlegging av medvirkningsprosessen. Medvirkningsarbeidet starter opp etter at planprogrammet er vedtatt av bystyret i Oslo og fylkestinget i Akershus.

3.1.1 Næringslivets representasjon i det regionale planarbeidet

Samarbeid med næringslivet, arbeidslivets parter og bransjeorganisasjoner er særlig viktige for sikre næringslivets perspektiver inn i det regionale planarbeidet. Dette gjelder også innovasjonsmiljøer og virkemiddelapparat for næringsutvikling og innovasjon i hovedstadsregionen, inkubatorer, gründermiljøer, og forsknings- og utdanningsinstitusjoner. I planprosessen skal det legges til rette for medvirkning gjennom å samarbeide med etablerte møteplasser og nettverksorganisasjoner som næringsforeninger, klynger og bedriftsnettverk, interesseorganisasjoner og andre etablerte arenaer hvor bedrifter deltar eller er representert.

3.1.2 Kommuner og statlige virksomheters rolle

Kommunene i Akershus, og statlige virksomheter som Innovasjon Norge, Siva og Forskningsrådet vil bli tett involvert i planarbeidet. Kommuner og statlige virksomheter skal også legge den regionale planen som grunnlag for sin planlegging og virksomhet i regionen.

3.1.3 Andre grupper som skal involveres

Medvirkningsorgan- og råd i Oslo kommune og Akershus fylkeskommune vil kunne gi verdifull innsikt om samfunnets utfordringer og muligheter for ulike grupperinger. Det vil være egne presentasjoner og diskusjoner med dem underveis i prosessen.

3.2 Fremdrift og organisering

Fremdriften i planarbeidet deles inn følgende faser med foreløpig tidsrom for høringer angitt:

Fase	Aktivitet	Tidsrom
1 Forberedelser	Interne forberedelser. Utarbeiding og høring planprogram årsskifte 2024-2025. Vedtak planprogram i Akershus fylkesting og byrådet i Oslo.	Januar 2024- juni 2025
2 Planutvikling	Utarbeide regional plan med tilhørende handlingsprogram sammen med eksterne samarbeidspartnere. Medvirkningsprosess andre halvår 2025.	August 2025-mars 2026
3 Beslutning	Forslag til regional plan med handlingsprogram legges ut på høring første halvår 2026. Vedtak i Akershus fylkesting og Oslo bystyre.	April 2026- februar 2027
4 Gjennomføring	Gjennomføring av regional plan med handlingsprogram. Årlig rapportering og jevnlig rullering sammen med samarbeidspartnere.	2027-2040

Den regionale planprosessen (fra planprogram blir vedtatt og fram til ny regional plan med handlingsprogram er vedtatt) foreslås organisert som et prosjekt med tydelig rolle- og ansvarsfordeling.

Utviklingen av regional plan med handlingsprogram følges opp av en prosjektgruppe bestående av prosjektleder og et utvalg fagpersoner fra Akershus fylkeskommune og Oslo kommune. Prosjektgruppa har et selvstendig ansvar for å følge opp og gjennomføre aktiviteter i henhold til planprogrammet og den overordnede fremdriftsplanen. Ansvaret innebærer blant annet:

Utarbeiding av sentrale dokumenter som høringsutkast til planprogram, regional plan med handlingsprogram, evt. kunnskapsgrunnlag, og politiske saker.

Tilrettelegge for planprosessen med høringer, medvirkningsaktiviteter samt å sørge for mobilisering og kommunikasjon i planarbeidet til alle interessenter.

Prosjektansvarlig gruppe skal sikre fremdrift i prosjektet og at evt. målkonflikter, avgrensninger og politiske avklaringer bringes inn for den politiske styringsgruppen for prosjektet. Styringsgruppen har ansvar for at forankring av planarbeidet hos planeierne og hos vedtaksorganene i forbindelse med høring og vedtak av den regionale planen med handlingsprogram. Fylkesrådet og byrådet er planeiere, og legger ut på offentlig ettersyn og høring. Fylkestinget og bystyret er vedtaksorgan og regional planmyndighet.

I figuren under vises roller og ansvarsfordeling i prosjektet, og hvem som er ansvarlig.

3.2.1 Roller og ansvar i det regionale planarbeidet

Vedtaksorgan og regional planmyndighet: Bystyret og Fylkesting (planmyndighet), Byrådet og Fylkesrådet

Planeier: Fylkesråd for Plan Akershus, Byråd for kultur og næring Oslo

Styringsgruppe (politisk): Byråd for kultur og næring og Fylkesråd for næring, idrett, mangfold og folkehelse, evt. ved politiske sekretærer

Prosjektansvarlig gruppe (administrativ): Kommunaldirektør og fylkesdirektør, ved næringssjefene i Oslo og i Akershus

Prosjektgruppe: Prosjektgruppe m/prosjektleder (AFK), fagpersoner fra AFK og OK

Eksterne samarbeidspartnere: Engasjeres gjennom temabaserte arbeidsgrupper, referansegrupper, høringer, samlinger og nettverksmøter i regionen

